

Прогнозата за очакваните нападения от вредители, болести и други повреди в горите през 2008 г. предвижда появата и разпространението им в страната, очакваната степен на увреждане и необходимите мерки за борба. Информацията за съставяне на прогнозата Лесозащитните станции в София, Пловдив и Варна получават от лесопатологичния мониторинг в стационарните обекти; сведе-

нията (приложение №5 на ДЛ и РУТ); резултатите от проверките на най-малко 20 % от обследваните площи; извършените през годината лесопатологични обследвания; лабораторните анализи; постигнатия ефект от проведените през годината лесозащитни мероприятия; познанията за биологичната на насекомните вредители и заболяванията в горите.

ЗДРАВΟΣЛОВНО СЪСТОЯНИЕ НА ГОРИТЕ И ПРЕДВИДЕНИ МЕРОПРИЯТИЯ ПО ЗАЩИТА ОТ ВРЕДИТЕЛИ И БОЛЕСТИ ПРЕЗ 2008 ГОДИНА

Инж. Стефан БАЛОВ - главен експерт по защита на горите в ДАГ

От лесопатологичните обследвания се установява, че за 2008 г. засегащата площ от болести, насекомни вредители и други биотични и абиотични увреждания е 971 769 дка, което е 2.64 % от общата залесена площ в страната. В приблизително 325 000 дка, или 0.88 %, е необходимо да бъдат проведени съответните мерки. По собственост на горите общо засегащите от биотични и абиотични повреди площи се разпределят: в ДГФ - 752 986 дка, или 77.49 %; в горите собственост на юридически лица - 93 789 дка - 9.65 %; и в гори собственост на физически лица - 124 994 дка - 12.86 %.

През 2008 г. се очаква здравословното състояние на горите да бъде по-добро от предходната година и за да се съхрани и подобри през следващите години, е необходимо да се обръща особено внимание на профилактиката.

Болести и насекомни вредители в иглолистните гори

Борова процесия. Размерът на силно нападнатите площи, предвидени за авиоборба срещу този вредител през последните години е: за 2004 г. - 93 603 дка, за 2005 г. - 41 600 дка, 2006 г. - 30 000 дка, 2007 г. - 33 880 дка.

През 2008 г. се очаква разширяване на ареала на вредителя в района на РУТ - Стара Загора, и ДЛ - Свиленград. За ограничаване на разпространението и намаляване на стопанските загуби се предвижда провеждане на авиоборба върху площ от 12 348 дка с безвредни продукти за растителна защита с хормонално действие върху вредителя. Предвижда се и механична борба, а за нуждите на мониторинга - залагане на феромонови уловки, задължително по границата на разпространение.

Боровите листни оси като листогризеци вредители по боровите култури са много опасни при висока численост. Силни нападения се очакват от ръждивата бороволостна оса на площ от 5954 дка, предвидени за авиоборба през пролетта.

Корояди. През последните години короядите станали сериозен проблем. При бора това са върховият корояд, големият и малкият горски градинар и шестозъбият корояд, а при смърча - типографът и халкографът. Засегащата от корояди и други стъблени вредители площ през 2008 г. във всички иглолистни насаждения в страната възлиза на 12 029 дка. През следващата година не очакваме спиране на нападенията, като най-големи се очаква да бъдат в естествените борови насаждения и култури на лесничествата от Регионалните управления на горите - Кюстендил, Смолян и Благоевград, и в смърчовите гори на РУТ - София и Смолян.

Набелязаните мероприятия включват извеждане на санитарни сечи и залагане на ловни гървета, а за проследяване на развитието на процеса - залагане на феромонови уловки.

При бора най-опасен е върховият корояд. Засегащите площи са 1767 дка. От големия горски градинар се очакват нападения на площ от 1112 декара.

Големият боров хоботник напада младите култури от бял бор, смърч и други в ареала на естественото разпространение на иглолистните гървесни видове, като особено опасен е в културите до 3-годишна възраст. Нападнати са 290 дка.

За смърчовите гори на възраст над 60 години опасен е **типографът**. При масово намножаване и поради това, че напада по-възрастните гори на по-високите и трудностъпни места и прегизвиква изсъхване на цели групи от гървета, той нанася големи щети на гората. Общата слабо и силно нападната площ, посочена от трите лесозащитни станции за 2008 г., е само 41 дка, но изсъхналите от него гървестоци са със значителни по обем на гървесната маса размери.

Лесовъдските грижи в иглолистните гори са важна част от предпазните мерки срещу смърчовия и другите корояди. Те трябва да са насочени в посока на създаване на разновъзрастни смесени насаждения като противодействие на вредителите и за повишена устойчивост на неблагоприятните биотични и абиотични фактори на средата. Както и към толерирането в естествените находища на смърча, елата, лиственицата, бука, клена и ясена с цел създаване на устойчиви насаждения. Формирането на оптимален вертикален и хоризонтален склон заедно с оформена крайнина на гората и добре изразена преходна зона, гарантират устойчивост на повредите и от вятър, и от сняг. Подпомагането на развитието на организмите, противодействащи на короядите, дава гаранция за постигане на пълен успех.

Работата за ограничаване на вредните прояви на короядите е задължение на всички, които работят в горите, и положителните резултати зависят от това дали всеки от нас си е свършил добре работата.

През 2008 г. се очаква известно намаляване на нападнатите от корояди площи в сравнение с предходната година, но нападенията няма да спрат напълно.

Съхнене на белия и черния бор. Прогнозата предвижда площите, засегащи от съхнене, да намаляват в сравнение с предходните години като резултат на проведени санитарни сечи, регулирането на пълнотата, склопеността и състава на насажденията и своевременното провеждане на лесозащитни мероприятия срещу

Предвидени лесозащитни мероприятия през 2008 година

НАСЕКОМЕН ВРЕДИТЕЛ, БОЛЕСТ, ПОВРЕДА	Всичко, слабо и силно за- сегнати площи	МЕРОПРИЯТИЯ В СИЛНО НАПАДНАТИТЕ ПЛОЩИ						Всичко, предви- дени пло- щи за борба
		Авиобио- логична борба	Авиохимична борба	Наземна химична и биологична борба	Механична борба	Интегрирана борба	Санитарни сечи	
		гка	гка	гка	гка	гка	гка	
Гъботворка	91 555	0	1371	0	0	0	0	1371
Педомерки и листоврътки	254 815	6089	0	0	0	0	0	6089
Златозагка	326	0	0	0	0	0	0	0
Тополов листоая	8486	0	0	10 428	0	0	0	10 428
Тополов цигарджия	3956	0	0	1940	0	0	0	1940
Малка тополова стъкланка	1499	0	0	1503	42	0	0	1545
Тополов сечко	1308	0	0	1308		0	0	1308
Др. вредители по тополи, елши и върби	1188	0	0	874	614	0	0	1488
Други вредители по широколистните	988	0	0	328		0	0	328
Борова процесционка	185 086	0	12 348	60	8613	19 293	0	40 314
Бороволистни оси	96 589	3960	1994	0	74	0	0	6028
Зимна летораслозавивачка	28	0	0	0	28	0	0	28
Стъблени вредители	12 029	0	0	290	3167	0	6236	9693
Др. вредители по иглолистните гори	76	0	0	0	0	0	0	0
Съхнене на гъб	50 079	0	0	0	0	0	40 496	40 496
Съхнене на цер	12 418	0	0	0	0	0	8622	8622
Съхнене на бук	8140		0			0	4580	4580
Съхнене на горскоплодни	3198	0	0	0	0	0	2628	2628
Съхнене и болести в шир., в т.ч. тополи, гр.	5891	0	0	619	431	0	3325	4375
Съхнене на бор	21 265	0	0	0		0	16 404	16 404
Съхнене на ела	662	0	0	0		0	606	606
Съхнене на смърч	317	0	0	0		0	190	190
Съхнене на гр. игл. дървесни видове	404	0	0	0		0	374	374
Други болести (игл.),	2296	0	0	1646		0	891	2537
в т.ч. коренова гъба	591	0	0	0		0	591	591
Паразитни растения	1552	0	0	0	0	0	1050	1050
Повреди от гризачи	415	0	0	418	0	0	0	418
Повреди от дивеч	1374	0	0	615	157	0	0	772
Плевели	1298	0	0	318	636	0	0	954
Абиотични повреди	33 712	0	0	0	131	0	21 388	21 519
Горски пожари	166 431	0	0	0	0	0	134 156	134 156
Горски разсадници,	4388			4438	395			4833
в т.ч. кореногризеци вредители	411	0	0	422	0	0	0	422
Всичко:	971 769	10 049	15 713	24 785	14 288	19 293	240 946	325 074

болестите и вредителите в тях. Засегнатите площи са 21 265 дка, а за санитарни сечи се предвиждат 16 404 декара.

Нападнатите от **коренова гъба** насаждения са 591 дка, предвидени са за санитарни сечи.

Съхнене на други иглолистни дървесни видове. Съхненето на *обикновената ела* е на площ от 662 дка, на *смърча* - 317 дка, *дуглазката* - 397 дка, *лиственицата* - 7 декара.

Болести и насекоми вредители в широколистните гори

Гъботворка. Най-опасният листогризещ вредител за широколистните гори има добре изразена цикличност в развитието си, което дава възможност за сравнително по-лесно предсказване на опасността. През 2005 г. беше проведена успешна борба в близо 200 000 дка сил-

но нападнати площи. За 2006 и 2007 г. не се предвиждаха за авиоборба силно нападнати площи. Не е установено и обезлистване в горите. За 2008 г. се предвиждат 1371 дка за авиоборба от общо 91 555 дка нападнати площи. Необходимо е мониторингът на този вредител да продължи във всички засегнати площи.

Педомерки и листоврътки. Популацията на тази група вредители е в състояние на относително равновесие. Срещат се в широколистните гори повсеместно и са под постоянно наблюдение чрез лесопатологичния мониторинг поради голямото им размножаване през определени периоди.

На основата на резултатите от лепливите пояси и фотоеклекторите в лабораториите на трите лесозащитни станции през тази пролет ще се определи окончателно степента на нападение от тях. В прогнозата за 2008 г. 254 815 дка са посочени като засегната площ.

Други вредители. В тази група са включени малкият тополов сечко и малката тополова стъкланка, тополовият и върбовият листояд, акациевият семеяд, буковият скокълъ и гъбовата листна бълха, както и много други, участващи със слабо или силно нападнати, но малки по размер площи. В силно нападнатите площи се предвижда механична борба или химична с наземна техника.

Съхненето на гъба нараства от началото на 80-те години на миналия век и с известна цикличност през няколко години продължава и сега. С най-влошено състояние са благунът, зимният гъб и церът. В резултат на процеса насажденията се изреждат, възобновителният процес се нарушава, голяма част от гървесината се похабява и се реализира като гърва. Отслабнали физиологически, насажденията се нападат от болести и насекомни вредители. Появиха се каламитети от гъботворка и златозадка. През няколко години се повтарят нападенията от листовръткы и педомеркы. При определени условия заболяванията, свързани със запушване на проводящата система, ликвидират гърветата краткосрочно за една-две години. Основно лесовъдско мероприятие в съхнените гъбови гори са санитарните сечи. Извеждането им също представлява сериозен лесозащитен проблем. Съобразявайки се със скритото начално протичане на процеса, е необходимо да бъде извършена точна преценка на гърветата за сеч, като се има предвид оставащата пълнота, склоненост и възобновяване на насажденията. През последните години площите, засегнати от съхнене, намаляват при цера и гъба. За 2006 г. те са 38 539 дка с цер и 84 081 дка с други видове гъб; 2007 г. - 23 720 дка цер и 80 220 дка с гъб; а за 2008 г. - 12 418 дка с цер и 49 928 дка гъб.

Съхнене на бука. Съхненето на вида е свързано главно с появата на суховършия. Естествените букови насаждения, разположени на по-ниска надморска височина, са с лош гървостой и почти са ликвидирани. При подходящи месторастения букът се възобновява, като доминира в създадените култури от бял бор, смърч и други върху тези площи. Проблеми при бука има с измръзване на листната маса от късните пролетни мразове и слани. Подмладените гървостой и липсата на претарели букови гори ограничават разпространението на най-важните гърворазрушителни гъби - *Fomes fomentarius*, *F. igniarius*. При бука се очакват проблеми, свързани със съхненето, причинено от затопляне на климата. За 2008 г. засегнатата площ е 8140 дка, от тях 4580 дка са предложени за санитарни сечи.

Други широколистни видове, засегнати от съхнене, са акацията, тополатата, ясенът. Площите са малки и всички са включени за санитарни сечи.

Проучванията на състоянието на **тополовите култури** дават основание да се приеме, че основната причина за влошаване на здравословното им състояние и последващото съхнене в повечето случаи е следствие от спадането на подпочвените води през вегетационния период. Това се отразява изключително неблагоприятно на млади култури от 1 и до 5-годишна възраст. Впоследствие те се нападат от болестите *Cytospora*, *Dothichiza*, *Melampsora* и насекомните вредители *Bystiscus*, *Melasma* и ксилофагите *Saperda* и *Sesia*. С най-съществено значение са ксилофагите, причиняващи деформиране на младите стъбла, пречупване от вятъра и други. При културите над 5-годишна възраст се появява съхнене на единични клонове, а след това на цялата корона, кафяво слизотечение и изсъхване на гърветата. Проблемите, които следва да се решават, са комплексни - избор на клонове тополи за съответното месторастение, усъвършенствани методи на залесяване и почвоподготовка, задължителни агротехнически мероприятия, борба

с болестите и насекомните вредители.

Повреди от абиотични причини

В последно време се наблюдава изменение в климата, изразяващо се в екстремно повишаване или понижаване на температурите, бурни ветрове, късни гърждове, придружени с обледявания на гърветата, и други, което води до сериозни повреди върху гората. Те са предизвикани предимно от **снеголоми, снеговали, ветровали, слани, градушки, ледоломи** и др. Общо за страната пострадалите насаждения от абиотични причини са 33 700 дка, от тях 21 388 дка са предвидени за санитарни сечи. Общата площ на пострадалите от **ветролом** гори са 12 085 дка, от които 4873 дка в иглолистни и 7212 дка в широколистни гори. Силни бяха пораженията от ветролом през юни м.г. в смърчовите гори в горната лесорастителна зона в ДЛ - Белово - 1452 дка, и от смерча, преминал през територията на ДЛ - Доспат, на 1 септември 2007 година. Значителни са площите в ДЛ - Смилян - 2349 дка. В по-голяма степен страдат по-възрастни и изредени гори.

При широколистните са пострадали предимно букови гори, по-значително в районите на Държавните лесничества - Пловдив и Смолян. Тези гори са уязвими главно по време на вегетацията при наличие на листна маса.

Повреди от пожари. Установената при лесопатологичното обследване засегнатата от пожари площ е 166 431 дка. От тях 134 156 дка са предвидени за санитарни сечи.

Повреди от дивеч и гризачи. За третиране срещу дивечови повреди са предвидени 772 дка, от които 615 за наземна химична и биологична обработка и 157 за механична.

През последните години както в културите, така и в разсадниците, значителни щети нанасят мишевидните гризачи. Борбата срещу тези вредители се води много трудно и затова повредите от тях непрекъснато се увеличават. Общо са предвидени 361 дка за борба срещу гризачите в разсадниците и 418 дка в културите.

Вредители, болести и други повреди в горските разсадници. Лесозащитните проблеми в горските разсадници заслужават особено внимание. Производството на еднотипен посажен материал в продължение на много години в едни и същи разсадници създава условия за появата на епифитотии и масовото намножаване на насекомните вредители в тях. В последните години продължителните високи летни температури нанасят трайни щети. Други климатични аномалии като късни пролетни мразове, летни градушки и ранно есенно застудяване също водят до повишаване на загубите и влошаване на здравословното състояние на фитанките. Спазването на правилна агротехника и точното извеждане на наземната химична обработка и редовните поливки в подходящо време до голяма степен могат да неутрализират вредните влияния на екстремните абиотични въздействия. Въпреки това очакванията на лесозащитните станции за 2008 г. са за увеличаване на площите, засегнати от гъбни болести и абиотични фактори.

Плевелна и паразитна растителност. Общо 1062 дка са засегнатите от черен имел насаждения, от които 1050 дка се предвиждат за санитарни сечи.

Мероприятия срещу плевелната растителност се предписват в културите - 954 дка, и в разсадниците - 1778 декара.

Лесопатологичната прогноза за здравословното състояние на горите за 2008 година е представена на www.dag.bg